

KÖDÖRÖ SÊSÉ TÎ BÊAFRÎKA | CENTRAL AFRICAN REPUBLIC

TIER 1 | USCIRF-RECOMMENDED COUNTRY OF PARTICULAR CONCERN (CPC)

U.S Commission on International Religious Freedom wâla USCIRF a yéké mbénî ndokwa so a sâla kusâla tî lo ndê na tere ti Govoroma tî Kôdörö Sêse tî Amerîka na lo yéké tiri ngâ na yâ dounia mobimba téné tî sâmbëlängo Nzâpa yâmba. Sô lo bâ gîgî na ngû 1998, kusâla ti IRFA (International Religious Freedom Act) a yéké tî bembängö ndo nä ndö tî âkpälê sô a sî na ya sâmbëlängö Nzâpa ouala sôrô ngoye mbénî mabê sî na pékô ni lo yéké sîgîgî nä a kôdê ti fâ na Gbya ti Kôdörö, na wâ kwâsû tî létat ngâ nâ ngûrû Gbya Nâ yâ kûsâlâ tî lo USCIRF a yéké mbénî kûbû so a yékëndê nâ kûbû ti létâ ti Amerîka. Tondo tî ngû 2019 â fa tä kota kusala tî âwatokua ngâ na wakûsâla nî na ndö tî akpälê sô âla bâ sî âla sû mbéti na ndö nî tî mû na Govoroma tî Kôdörö Sêse ti Amerîka. Tondo ti ngû 2019 a sâla téné na ndö tî aye sô alöndö na nzé ti Nyényé tî sî na nzè tî Kakaôka tî ngû 2018 atâ sô sî é lîngbî tî wara na yanî ambénî âkpälê sô a si kôzô ouala na pékô ti ngoye sô é fa. Tî wara sango mingui na ndö ti USCIRF, é lîngbî ti goué na ndö ngbânda terè [gé](#) ouala tî têngbî I na ndö nzörökô sînga ti 202-523-3240

Kôdörö Sêse tî BêAfrîka

Kôtâ Kôndâlô: Na yâ tî ngû 2018 na kôdörö sêse ti BêAfrîka, â téné ti sambëlängö Nzâpa yâmba a goué na légé ôko pépé. Aturûgu tumba a ngba lakoué tî cömandê 80% tî kôdörö nî na légé tî mûngö âmösörö nga na sêse si âla sâra a yé ti ngângu na terè ti âsîwili nga na a bungbî ndêde ndâli ti mabê ti ala ouala mara tî âla si na yâ nî âmbéni bûgângö ä da Nzâpa. Ä Kôtâ ndôkûa mbîlîmbîli â légé a yéké na âkpälê mîngui yé sô sî â kânga légué na âkûsâlâ tî â wâ mûngö mabôko na yâ ti kôdörö sêse ti BêAfrîka. Ä oukoua tî Govoroma koué akpê terè tî âla si â bûngbî na kpälê tî ngînzâ âla lîngbi tî mû mabôko na âzi mînguî pépé. Na nzè ti Ngumbe tî ngû 2018, nduru na zo baléôkö na ôkû (15) â wara kwâ nâ yâ tî mbénî kpälê sô a sî na ndö tî a wamâbê tî da Nzâpa Notre Dame tî Fatima na Bangui ngâ na nze ti Nabanduru ûngö ti âsîwîli sô ahôn 112 na pöpô ni âbwa oussè a wara kûâ na tangô so âmbénî tûrûgu tumba a bî kpälê na yâ tî kândö tî âla sô a kpê bîra nduru na da Nzâpa Katôlic na Alindao. Na ngû 2018, Govoroma â mû mbénî légé ôko pépé tî léké ouala tî mû mabôko na lëkëngö â da sâmbëlängö Nzâpa ti âmîsilimi sô a hön ngbângbo gbanî sî a bûba nâ ya bîra tî mabê na ngû 2014. Sâlangö a yé tî ngangû na terè tî âmîsilimi, ngâ na kângângö légé nâ âla ti tambûla yamba ouala kêtê hûngö tî âla na ti Govoroma a ngbâ lakoué tî ba gîgî. A kûsala so a yéké sara téné tî fângö ngbânga ngâ na lëkëngö kpälê a bungbi na ti so â wa kpälê so akpê ndîa tî nënë ti zo ouala ti sambëlängö Nzâpa yâmba pépé â yéké goué lâ ôko nâ dawâ ti ngbanga pépé, a sara sî a yé sô koué a yéké sara a lîngbî ti gâ na tâ nzonî dûtingö ouala bûngbî ngö terè so â lîngbî tî nînga pépéGovoroma ti sêse ti BeAfrica â kê tî yé péko tî so a lîngbî pépé ti léké â kpälê tî sâmbëlängö Nzâpa yâmba wala sô lo yéké na nzara ti bâ ndö pépé nâ ya â ndö sô akpälê so a yéké da.

Na bângö so sî âkôta kpälê tî bûbangö légé tî sambëlängö Nzâpa yâmba â ngbâ lakoué tî tambûla, USCIRF a kîrî a ûndâ na ngû 2019 tî téné fa Kôdörö sêse ti BêAfrîka tîngana ‘Kôdörö tî kpälê ouala CPC na légé ti mângbi tî sâmbëlängö Nzâpa yâmba so nduru îrî nî (IRFA), tongâ

na ti so à ngbâ ti fâ na ngû 2015 tî sî na fadé so. A dü ti Govoroma ti Ködörö sêse ti Amérika lô bâ tî lô BéAfrîka tongana “ködörö tî kpälë” CPC pépé.

Wängö na Govoroma tî ködörö sêse tî Amérika

- Hû na ndûzû â kâpa tî kusâla tî mo na â kôtâ zo tî ködörö tî BéAfrîka, a Bëndö tî gîgî ngâ na â wa mûngô mabôkö tângâ so sî â téné sô a bâ kangangô légé tî sâla sioni na zo ndâlî ti ayé ti mârà, ouala goué ngô na sioni zo na ngbânga pépé, tonga sô téné ti hûngô nâ ndûzû léngô songo na popo ti â wâmabë ndé ndé, ngâ na yéngô pékô tî ndîa tî sâmbëla Nzâpa yâmba tî ala so a yéké mingui pépé a lingbi ti bâ gigi na ya tî a ndôkûa koué;
- Sâla koué tî mû na ndûzû sâlângô yé pôlélé téné tî a kpälë tî nënë ti zo, na légé ti:
  - Mûngô mabôko na kûbû ti Bëndö gîgî sô a bâ ndö nâ ndö batangô sîrîri tî bî téné nâ li tî a oua kpälë so a lèkè ouala a sara yé ti mbâna na a zo téné ti mara, gîngô légé tî mîrö mbëni mara nga na sara kota kpälë na ndö nënë ti zo; et
  - Mungô kôfôrô na âpîalo so a gî légé tî kiri na nzoni kûsala na ya tî a ndokûa ti fango ngbanga ti BéAfrica ouala mûngô mabôkö na Cours pénal spécial.
- Bëmbë ndö na ndô tî âkôta zo ti ködörö si âla lingbi ti sara koué téné ti nzoni kékééréké ti amîsilimi na ya kodro na:
  - Lèkè ngô â da Nzâpa ouala a yé ti ala so a buba
  - Sara koué sî amîsilimi a saranga kûsala na ya Govoroma, wa batango sîrîri nga na pulusu
  - Sarangô yé koué ti téné amîsilimi so a kpë na ködörö wandé ouala ala so â kpë dä tî ala a lingbi kîrî yâmba tî duti nzoni bîaku bîaku.
  - Gouéngô na âpîalo ti sîrîri nga na pika ngo patara na pöpô ti a mara Nzâpa ndé ndé na ya tî â kêtê ködörö
- Mû maboko mînguî na pialô ti sîriri na batangô sé duti; Mu na ndûzu a ONG so a sala kûsala na têtê ti ala so â kpë ködörö si a yéké na kodro wandé, ala so a kpë da ti ala, ala so a kpë andö si a kîrî aouè nga na a pialo ti lekere ngo âdä. Sara kusala maboko na maboko na â kundu so a sala kûsala na gbé ti l’Etat pépé ti ouara a téné na ndô ti a da Nzâpa ti mu légé ti bembë ndö téné ti sambëla ngô Nzâpa yâmba mbilibili téné ti ala so a yéké mingui pépé.

Sango na ndö bê ti ködörösö ri

Ködörösö Sêse tí BêAfrîka

Ïrie: Ködörösö Sêse tí BêAfrîka

Govoroma: Ködörösö ti sêgbia halêzo

Wüngo ti àwaködörösö: 5,745,062

Abûngbi Nzapâ/mâbê sô Govoroma a yé pékôni

Wüngo ti a wa vorongô Nzapâ*:

35% A mbéni mánabê ti ködörösö ni

25% Â wa mánabê Protestant

25% Â Kätölîki ti Roma

15% Mîsilimi

(A mánabê tí âkotara â yéké mbéni yé so é yéké wâra ni na pôpô ti kérétien ngâ na âmîsilimi)

*Wüngo ti a ye mobimba so CIA Facebook a rökôto

A díko Ködörösö sêse ti BêAfrîka na pôpô tí ândângbâ ködörösö tí dounîa mobimba na ndö téné tí maingô ní (188 nâ ndö ti 189) sí lô ôkô so lo yéké ngâ na âkota kpälê ti ândökûa, yé sô sí a kanga légé na mandangô mbéti, bâtangô sîrîri ngâ na légé tí âmösöro. Na ndö téné tí nzara na ya dounîa mobimba, Ködörösö sêse ti BêAfrîka a sigîgi tâ ndângbâ tí a ködörösö koué (119 nâ ndö tí 119) sí mîngui tí âwaködörösö ni a yéké tâ na yâ ti kôta yéré, yé sô sí â zia mâi ngô tí ala na gbê tí nzônî ní sô a ködörösö koué a yéké nani. Ködörösö Sêse tí BêAfrîka a bâ passî mîngui téné tí âkpälê tí mungô ködörösö na ngangû na síoni léngô gbya ngâ na téné ti bantângô sîrîri sô a tîa ködörösö ni giriri na tango ti dîpenda 1960 tí sí na kôtâ kpälê sô a hön tanga ní koué so a tândanî na ngû 2012 sí a sara sí âkpälê tí kpêngô ndia pépé tí nènè tí zo ouala sambêla ngô Nzâpa yâmba â bâ gîgî mîngui. Ndûru na 50 na ya 100 â yéké gui a krétien – ôkô légé ni tângana mo gbian yâ tí a katoliki na â protestant 15 na ya 100 (15%) a yéké âmîsilimi. Ingangô zo na légé ti mánabê ti lô na BêAfrîka a yéké ngangû kêtê ndalî ti so gbâ tí âzo a yêke mû ambéni kódê ndé ti bungbi na ya mâbê tí ala ngâ na légé tí dûtîngô tí ala. Âtä tí so mo lingbi tí ingâ azo hîo gi na légé ti mara tí ala, ingangô zo na légé ti Nzâpa sô lo sambêla a yéké ngangû mingui na a mbéni waködörösö BêAfrîka si azo nè mingui ä kôtâ zo tí a dâ Nzâpa na ya ködörösö ni.

A sâra gba tí ngû mîngui, téné tí mara na ti sambêlangô Nzâpa a lí na ya tí a yé ti Mossoro nga na pörösô. A kpälê so a goué na ndûzu na ya tí ngû 2013 na ndêmbé sô a turugu tumba ti Séléka so â yéké mingui âmîsilimi â mu ködörösö na maboko ti Gbya Francois Bozizé, so lo yéké ti lô kérétien. Na bangô so na tango so a turûgu séléka so na popo ni a wakpälê ti Tchad nga na Soudan a sara a yé ti kpênè mingui na terê tí ala sô a yéké mîsilimi pépé mbéni bungbi â ba gigi, Anti-balaka (anti-kûpe kûpe) so na popo ni mingui a yéké a krétien si âla goué dâ ti sara a yé ti ngangû na terê tí âsiwili so a bâ â téné ala yéké âmîsilimi ouala a mara so a sala kwâ andö nduru na a séléka. A tô ndani na ndö so, a wâ gbungô ngombe so a inga ala na iri ti “ex-Séléka,” “anti-balaka,” ouala “bungbi ti â autodéfense” a tândâ ti kônö si âla sara âkpälê mingui na terê tí a wa ködörösö nga na da Nzâpa téné ti mara ti Nzâpa so ala sambela. Kpälê so a goué da ti kanga légé na nzoni dûtî na popo ti a mara ti Nzâpa ndé ndé, si ûngô tí azo kûtu oko a kpê ködörösö tí ala nga ambéni saki na saki a wara takûa, yé so sí a zi légé na kungbingo 417 na popo ti â 436 dâ Nzâpa tí âmîsilimi na ya tí Ködörösö ni. Na nze ti Kakauka tí ngû 2014, [ndokûa ti](#)

[Nations Unies so a bâ ndö na ndö ti gingô pékô ti a yé na BéAfrica \(COI\) a sara mbéni tondo](#) so â fa polélé “kodé so â ant-balaka a mu ti ûnzi mara tî ala so â sambëlä Nzâpa mîsilimi na ya tî ando so ala yéké da” si nga â wa kusala ti UN a téné so kpälë ti unzi ngö mara tî âmîsilimi a lingbi tî sî na BéAfrîka tongana a sala angé pépé. Na yâ ti ambéni ndo, a gbû na ngangû âmîsilimi ti ga krétien wala ti unzi mâbé tî ala tongaso ala lingbi ti bata fini tî ala na dawa tî â anti-balaka so a yéké gi ti mu na ala kûa. Ti lëkë âkpälë so, na ngû 2014 Bé ndö gigi (Nations Unies) a tôkûa [MINUSCA](#) na wa kusâla so 14, 000 so a ga na ya ködörö ni na unzi ngö ti ngû ni so. Na ngû 2015, na gbêlé ti Gbya ti kété ngoï Catherine Samba-Panza, Cours Pénal Spécial a bâ gîgî ti mu légé ti téné âkpälë ti nënë ti zo so a si ngebéné yé na ngû 2003 a sî na ndembë ni so a lingbi ti goué na ni na ngbanga. Kota gbungö li ti Bangui wala forum na ndö ti mango terè a mu légé ti sôrö Gbya tî ködoro na ngû 2016 ngoï sô a sôrö Gbya Faustin-Archange Touadéra tongana Gbya tî ködörö. Na ngû ti 2016, BéAfrîka a wara mbéni fini mbéti ndia ouala constitution so a mu légé na a sambëla ngö Nzâpa koué tî sambëla yâmba sî téné kanga ngö légé ouala ti sara kpälë tî mabê a yéké mbéni pépé. Mais kpë ngö ânzia so ouala téné tî sala yé polélé na légé ti ngbangä â yéké nä légé nî koué pépé.

Ungö ti azo sô a bâ a téné ala ga ndûrû na kûtu ûse na ndambô (2.5 million) a yéké na ya tî passî sô alîngbi na mungô maboko. Na bangô ndö ti Nations Unies, ungö ti azo sô a kpë da tî ala téné ti bira na tî ngû 2018 â lîngbi na 640,969 na sêse ti BéAfrica, si ambëni ngbangbö na ngbangbö a kpë a goué na ya tî a ködörö so a ngörö lo tongâna Cameroun, République Démocratique tî Congo ouala Tchad. A fîmî sangö na ndö tî ungö ti a mara tî a Nzâpa ndé ndé a dë a sigigi pépé sî na ya nî nga ûngo tî âmîsilimi sô a kîrî aouë na sêse ti BéAfrîka ouala ngâ ti fa polélé ûngö ti âmîsilimi ouala a krétien so a yêke na ya kandô tî a wa kpëngö bira.

Na terè tî a téné ti Nations Unies, gbâ ti a wamungô maboko so a sala kûsala na BéAfrîka so é lingbi ti wara na ya ni Union Africaine, Franzi, ngâ na ködörö sêse ti Russie a lëké téné mingi ti kîri na sîrîrî nga na sé dûti. Na péko ti ngwé ti tondo sô, na langô omené ti nze ti Folodigûi 2019, âkôta zo tî â tûrûgu tumba a sü maboko ti ala na gbe ti mbéni mbéti ti mango terè téné ti sîrîrî na sé douti na ködörö sêse ti Sudan, sî na ya ni nga é lingbi ti wara téné na ndö ti zia ngö azo tî sambëlä Nzâpa yâmba nga ti kpë a ndia ti nënë tî zo.

Sopë tî sämbëlängö Nzâpa yâmba 2018

Kpälë tî kângbi téné ti mâbë ngâ na hünzîngö marü: Na yâ ti ngû 2018, â kota âzo ti a turugû tumba nga a mbéni ouakusala ti Govoroma a ngbâ lakoué tî pûsu azo tî tiri téné ti a yé ti marä ouala tî mâbë tongâ sô a kpälë a goué na ndüzu ti mu légé na ala yâmba ti sara a pöröso ouala ti wara na mösörö. Na oko tango ni, kpälë ni a ga kîrikîri sî téné tî mâbë nga ângba oko ti a gba ti yé so na gunda ti kpälë ti sé dûti. Ndali ti gbûgbûrû ngö terè na ndö ti a mösörö ti gbe ti sêse ouala mungô ködörö, a yé ni a yéké polélé koué pépé si é lingbi ngâ tî téné ouala âkpälë so a sî ti gi ndalî tî hünzî mbeni marä ouala gî ti sara kpälë na azo téné ti mâbë ti ala. A kûndû so a sala kusala na gbé ti létat pépé ti BéAfrîka nga na ködörö wandé a téné téné na ndö tî zia ngo bê ti sionî nga na pûsu ngö azo ti sala yé ti ngangû na terè tî azo tî kangbi ködörö sêse tî BéAfrica ndali ti téné ti sambëlängö Nzâpa. Ti kozo fâ ni na nze ti nyenyé 2018, kubu ti batango siriri ti Nations-Unies a zia na sêse a yé so a lingbi i fa polélé a bîngö téné na ndö tî ala so sara

mbéni yé bâ téné « kôdë tî ti pûsû zo tî bî kpälë, mbilimbili na ndö téné ti marä ouala sambëlängô Nzâpa” na ndö ti [ambëni bingo téné ni so a yéké kozo](#) na ndö ködörö tî BéAfrîca.

So kozoni â tûrûgu tumba â bungbi oko na ngû 2013 nga na 2014 gî ndali ti téné tî mabë fadé sô a yé ni koué a ga ndé: a mbéni ni a boungbi gi ndali tî mabë si ngâ ala yéké tiri na ambä ti ala lakoué gi na ndö téné ti sambëlängô Nzâpa. Atâ na ngû so a hön sô fângô sîwîli téné ti a yé ti mabë ti ala ouala ndâli ti Nzâpa so ala voro a kîrî a hû na ndûzû. A turugu tumba a ngba lakoué ti sara kpälë na ndö ti a sîwîli nga na ya tî akandö tî azo so â kpë bira ala goué ti kiri na ngôzô ti bë ti ala gin a terè ti a sengué zo sî ala téné â wa gbungô ngombë nga a yéké na popo ni. Na nze tî Mbango, a fâ Bwa ti Katoliki Joseph Désire Angbabata na ndémbé sô lo yé ti bata gigi ti a zo so a kpë bira si a yéké langô na ya da Nzâpa ti Bambari. Na nze ti Ngumbena kota lî ködörö tî BéAfrîka, Bangui, nduru na zo 15 – na ya ni mbénî Bwa- a wara kûâ na ya ti mbëni kpälë so a sî na dâ Nzâpa, Notre Dame tî Fatima ngâ na a tiri so a si na péko ni. A sîwîli a yô kwâ ti Bwa so ti tamboula na nî tî goué na ndo kûa ti Gbya ti ködörö ti fâ polélé. Na nze ti Lengua, kôta zo so a sara kusala na tère ti Kota Bwa ti Diocèse ti Bambari a wara kwâ tî ngangû na tétî tûrûgu tumba ti UPC so na ya nî mo wara mingî ngbéne Séléka ti a mîsîlimi.

Na nze ti Nabanduru â wa tîrî ti UPC na ambëni siwili mîsîlimi a li na ya tî kandô ti ala so a kpë bira si ayéké lango na da Nzapa Katoliki ti Alindao si a sara kpälë ngangu, si nga ala gbi ni. Na ya ti a ngû mbassambalâ so a hön Alindao ba a mara ti a passi tongasso mingui ni la a sara si a krétien na âmîsîlimi a ngba lakoué na kangbi ngbene yé na ngû 2018. MINUSCA a sara yé oko pépé ti bâta azo ni sî lo zia légé na â anti-balaka ti tamboula ka yâmba si tonga so lo zia gigi ti âzo sô a kpë bira na danzé. Ndia ti nënë ti zo légé oko na â ndôkua mungô maboko a tene na kozoni a zo 70 ti si na 100 – na ya ni a Bwa usé – a wara kwâ na ndémbé ni so si ala so a wara ungô ti azo a hön 18, 000 so a ba tâ passi na péko ti bubangô kandô [MINUSCA a bembe ndö](#) si lo fa lo téné ungo tî azo a lingbi na 112 siwili so a wara kûâ. Na nze ti Kakauka a wa kpälë a kiri a buba mbeni kando ti a zo ti kpë ngô a bira so a lango na da Nzâpa na Ippy. Na ya ti oko ngû ni, a kpälë ti sara ngô a yé ti ngangû na tère ti a zo téné ti marä a ba gigi na Bambari, Batangafo nga na Bria na popo ti mbëni gbani si a gana kuû, bubangô yé ti zo, nga na pkê ngô ti azo saki na saki.

A sîonî kôdë nga na Kpälë téné tî marä: a ninga pépé na BéAfrîka, sarangô yé ti kpälë na molengué koué a bagîgî ndali ti Nzâpa so ala sara ouala marä tî ala; na ngû 2018, ala ngba lakoué ti bâ a passi sô, si a mû ala na ngangû ti sala kûsala na a wa gbû ngô ngombë.

Na ngû 2018, sarangô yé ti kpënë na terè ti azo téné ti so a mu lo zo tî likûndü a ngba lakoué mbéni yé ti gingô bè. A lingbi biani ti lû zo na fînî tongana a téné téné ti likundu, ouala a téné lo sara yé ti likundu ouala a îta ti lo ti ködörö a lingbi ti fâ lô ouala a goué na lo na ngbanga ti dé ngbangä ti kûa na li tî lo. Na da ti kanga ti a ouali so a yéké na Bimbo na terè ti Bangui, ndûrû na wali 20 a yéké sara kanga ngbéne yé na 2018 téné ti so a bi téné ti ngängä ti wataka ouala ti likundu na li ti ala. A anti-balaka nga a mu kusala ti bëmbë ngô ndö na ndô ti a siwili so téné ti likundu a hû na ndô ti ala. A ouali, Molengue, a marä tî a Baminga nga na âmbäkôro a yéké a zo so yéké ba passi na légé ti bingo a téné na ndô ti ala na BéAfrîca.

Püsüngö yamba âmîsilimi: Na ngû 2018, a mîsilimi a ngba lakoué ti ba passi ti püsüngö ala yamba, ouala ti kanga légé na tamboula ngô ti ala yamba na ködörö. Ngbéné yé na kpè ngô ouala na fango a kété ungo ti âmîsilimi na BéAfrîka na ya ti â ngû osio sô a hôn, é inga mbîlîmbîlî pépé ungo ti âmîsilimi na ya ködörö ni. Na ya ti âmbaî ti ködörö ni, âmîsilimi a bâ passî mingui, sî mô yéké bâ ala mingui na tî Govormor pépé, âla wara ngâ nzonî passa pépé na légé ti séni, manda mbétî, nga na warangô a mbêti sô a fâ ala nga ayeke âmolengue ti ködörö. Âmîsilimi mingui ni a yéké kanga terè tî ala na ya ti mbeni kandô tângana tî da gbata Bangui so âmîsilimi mingui a langô gî na PK5. Na Bangassou, so âmîsilimi a ngba gi ti hönde terè ti ala na gbagba ti da Nzâpa Katoliki na péko ti so na ya tî ngû 2017 â anti-balaka a sara na ala yé ti kpälè, âkôta zo tî a da Nzapa a sala kûsala ngangû mingui ti bata â sîwîli. Na nzè ti Nvouka 2018, âkôta â wakûa tî Nzâpa ûse so a sâla kusâla mingui téné ti sîriri na BéAfrica, Kôtô Bwa Dieudonné Nzapalainga nga na Imam Oumar Kobine Layama, wayénda ti kûndû tî âmîsilimi ti ködörö sêse tî BéAfrîka (ONG) a sâla mbéni kota patara ti ga na mango terè na popo ti a wa gbungô gombe tî téné ala zi yamba â sîwîli tî tambula na ya ti ködörö ni.

Na ndémbe ti [tambula ti bembè ndö](#), ti USCIRC na BéAfrîka na ngû 2017, a kôta azo ti ködörö akè ti bi lè tîala na ndö akpälè so ayéké sala na âmîsilimi sî nga ala gi ti sala mbéni yé oko pépé ti bata nënè ti ala na na sambëlängô Nzâpa tî ala yâmba. A tondo tî a kûndû so a sala kusâla na gbé tî létat pépé a hûnda na Govoroma na ya ti ngû 2018 tî téné lo sara koué tî bandö na ndö téné so.

Sîriri, ndîa nga na lêngö söngö: ti ngû 2018, a mbéni kusâla a tambûla kété na ndûzû tî kanga légé na ziangô yamba ala so a sala sioni, ngâ a kusâla ti léké âyé tî ndîa na sîriri na BéAfrîka a tambula nzoni. Union Africaine, a mû dawa tî léké téné ti sîriri atâ so âmbèni yé ti kangangô légé nanî a ba gîgî tongana ti âkôzo mbéti ti sîriri. A wa gbungô ngombe a ngba lakoué ti wara terè ti pika patara na ngû 2018. Ndângba patarani a ga na mbéni [sû ngô mabökô na gbe mbéti ti sîriri](#) na nzè ti Folondigui 2019 – na pékô tî tango tî tondo ti é – na ködörö sêse ti Soudan na Khartoum, yé so a mû mbéni fini bibè tî nzoni. Mangô terè so a fa polélé sô âtene tî pörösô a sala si a kpälè ti marâ na ti sambëla Nzâpa yâmba a ba gigi na ködörö ni, sî âwa sîngô mabôko na gbé mbéti so a yéda na téné ti sopè tî sambëlängö Nzâpa yâmba, nga na kpêngô ndia ti nënè ti zo. Sioni yé oko, gî kété na péko ni a mangô terè so a wara âmbèni hüsû hüsû. A kôta azo tî a da Nzâpa koué a yéké sala kusala ngangû ti mu téné ti sîriri na ndûzu na popo ti a wa gbungô ngombé ti téné a la zia légé ti sara yé ti ngangu. Ala pika patara mingui na âwa pörösô si ala wara légé ti kiri na sîriri na ya ti ambè ni ndö ni.

Kundu so a sala kusala téné ti zo koué, CPS so a bâ gigi na ngû 2015 a wara a zo ti kusala koué pépé ngbî a sî na ngû 2017 si bembëngô ndö téné ti kpälè ti nënè ti zo a tondâ kusâla gui na nzè ti Ngerere 2018. Kôzo ni na âkusâla tî CPS, Cours penal special tî Bangui a dé ngbanga na lí kota zo tî â anti-balaka Rodrigue Ngaibona na nzè ti Nyényé 2018 – kozo marâ ti yé tonga sô, ngéné yé na tongô nda ti bira. Na ngû 2018, MINUSCA a zia nga maboko na ndô ti wa bingo kpälè so a bâ a téné ala kpè zia tî nënè ti zo pépé.

Na nzè ti Nabanduru 2018, â zia mabôko na ndö ti kôta zo ti â anti-balaka, Alfred Yékatom sô a inga lo na iri ti “Rambo”, si a tokoua lo na gbélé ngbanga ti bendö gigi. [Mbéti ti gbû lô](#) a

bungbi na â téné so a bi la lî ti lo â ba mbilimbî sarango a yé ti kpälë na terè ti a sîwîli téné ti Nzâpa so a la vörö tonga sô si fa Yekatom tongana “zo ti sara ngô yé ti ngangû, na terè ti azo”. Lo ounda na a zo ti gbé ti lo fâ “Séléka nga na âmîsîlimi” ouala ti “bouba da tî âmîsîlimi tonga so ala kîri na ködörö sêse ti ala” si lo unda nga ti bouba a da Nzâpa ti amîsîlimi, tî sara zo mbana ouala ti fâ zo. Atâ so a yéké gui ziangô maboko ti fani use ni to Cours pénale internationale na ndo ti a kota zo tî a anti-balaka. Ndokûa so a ba ndö na ndô ti nënë ti zo a ngba lakoué ti unda ti téné a bëmbë ndö na ndô ti a yé so.

Porosö tî ködörö tî Amerîka

A kusâla na popo ti Ködörö sêse ti Amerîka nga na BéAfrica a ngba lakoué ti tambula nzoni, na tango ti sala tondo so, lembé ti ködörö sêse ti america a dé a mu kusala pépé. A soro Lucy Tamlyn na nzè ti Lengua 2018 tongana Lembe ti Amérika na ködörö sese ti BéAfrica si a yé da na péko ni biani na nzè Nyényé 2019 na péko ti tango ti tondo tî é. Na pékô ti tango ti tondo ti é so ködörö sêse ti Amerika a ngba lakoué ti mû maboko téné ti batango sîriri nga na sé duti na lô si lo mu maboko na BéAfrica a hön a ködörö koué. Ködörö sêse ti Amérika a yé péko ti mungô mbéni fini kappa ti kusâla na MINUSCA na nze ti Kakaôka. Na ngû 2018, Amérika a mu maboko mingui téné ti léké siriri nga na mosoro ti gbé ti sêse na tapandé ti kundû USAID so a mu maboko na pialo [Lekengô sîriri na popo ti a wa mabë maboko na maboko ti ködörö sese ti BéAfrica](#) ; so ayéké mbéni pialo so a bëmbë ndö téné ti a kangbi na sioni bë. Amérika a ngba lakoué ti mou maboko na Union Africaine na légé ti a kusâla ti lo ti kiri na sîriri.

Na nzè Ngumbe 2018, Maison Blanche [aténé mbéni téné](#) na ndö ti âkpälë so a si na terè ti a siwili ndali ti mâbë tî ala tongâ si lo unda na a kota zo nga na a wabatangô sîriri ti bi lë ti ala ndö ti zo koué si téné ti mara ti Nzâpa a yéké da pépé. Na lango balâko ti nzè ti Ngumbe 2018, Gbya Donald J. Trump [aténé polélélé](#) téné na ndo ti kpälë ti sédûti tonga na kôta yé ti téné a léké ni hio na ködörö sese ti BéAfrica tongana ti so ngbéne yé na ndémbé so mbéti so a iri ni [Executive Order \(EO\) 13667 na ngû 2014](#) a ba gigi si ala yé ti zia mbeni ngû oko ti sala na kusâla ni. Kundû EO 13667 a lingbi ti bî téné na lî ti zo so a mou terè ti lo ti ga na kpälë na BéAfrica, ouala mbéni zo so a sara yé ti sioni na asîwîli so a yéké na ya ti akandô ti ala so.